

рабского отношения к своим людям, никогда не кабалили и не пытались превратить своих же людей в рабов. Однако как справедливо было замечено исследователями, упомянутый рабовладельческий строй зиждется на притоке рабочей силы извне, из покоренных стран, что, в свою очередь ослабляет их рабочие ресурсы.

Ярким представителем язычества, укрепившим государство, является князь – воин Святослав. Это, безусловно, великая личность для русской истории. Он отвергал предложение матери креститься. За семь лет своего правления, успел прославить Русь во многих землях: пройдя за Волгу, взял город Булгар, подчинил себе буртасов и Хазарский каганат, овладел землями на Азовском побережье и в районе реки Кубань. Стер с лица земли Саркел (лучшую крепость, построенную византийскими мастерами и столицу Хазарского каганата). Перечислять все завоевания этого князя можно перечислять еще очень и очень долго. Святослав за свои не долгие 7 лет правление сумел упрочить влияние и мощь древней Руси.

Язычество – это не просто религия, это целый культурный пласт нашего народа, мудрость предков копившаяся много веков. Каждый правитель того времени старался, управляя государством, опираться на этот опыт, так как считали просто не рационально и глупо не принимать во внимание эту огромную кладовую знаний.

Научный руководитель: д.ю.н., проф. Ворошилова С.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПРАВНИКІВ

Гуменяк Віра Олександрівна

*ст. викладач кафедри державно-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: v.gumenyak@yandex.ua*

Ключові слова: компетенція, компетентність, комунікативна компетенція, компоненти комунікативної компетенції

Невід'ємною ознакою освіченості й професіоналізму сучасних фахівців-правників справедливо вважають комунікативну компетенцію, оскільки відповідно до сучасних потреб суспільства, європейських вимог на ринку праці вища освіта в Україні має бути спрямована на формування та розвиток «комунікативної професійно-орієнтованої компетенції особистості...» [7, с. 9].

Привернути увагу студентів-правників до способів удосконалення професійної комунікативної компетенції, підвищення рівня загальної культури й покликана навчальна дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Проблеми комунікативної підготовки студентів юридичних спеціальностей розробляли такі дослідники, як: М. Гредескул, А. Жалінський, Н. Івакіна, Г. Онуфрієнко, Є. Подголін, О. Скаун, А. Токарська, С. Шевчук та інші. Зауважимо, що під час огляду наукових публікацій спостерігається дещо непослідовне вживання термінів «компетенція» і «компетентність», які часто використовуються в одному контексті, можливо, з огляду на те, що в англійській мові ці два поняття є синонімами. Проте більшість учених розмежовують перше і друге значення. Так, «компетенція» (англ. competency) розуміється як властивості, потенційні здібності або якості особистості і виявляється в контексті різноманітних типів поведінки, розглядається як наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній

сфері. Натомість «компетентність» (англ. competence) стосується роботи як такої і співвідноситься зі складністю завдання та результатами роботи, тобто «компетентність» розуміється як здатність мобілізувати в даній ситуації отримані знання й досвід. Відповідно, через здобуття індивідом необхідних компетенцій і їх реалізацію у конкретній діяльності відбувається досягнення компетентності – певного рівня професіоналізму особистості.

Дж. Равен, основоположник психологічної теорії компетентності, розглядає поняття «компетентність» як сукупність компетенцій, наголошуючи на її множинності [4]. За визначенням М. Холодної, компетентність – особливий тип організації предметно-специфічних знань, який дозволяє приймати ефективні рішення у відповідній галузі знань [6].

Поняття «комунікативна компетенція» є об'єктом дослідження таких наук, як: психологія, педагогіка, соціолінгвістика, психолінгвістика, лінгводидактика, загальне, порівняльне й прикладне мовознавство, теорії комунікації та ін., що дозволяє говорити про неї як про міждисциплінарний феномен. У контексті нашого дослідження представляє інтерес саме лінгвістичне тлумачення поняття «комунікативної компетенції», яка формується на основі мовної та мовленнєвої компетенцій (засвоєння категорій та одиниць мови, їх функцій, усвідомлення закономірностей і правил семантичного, синтаксичного, морфологічного, фонологічного характеру та мовленнєвих навичок володіння цим мовним матеріалом у процесі підготовки фахівців до участі в діловому спілкуванні).

Словник лінгвістичних термінів подає таке визначення поняття: комунікативна компетенція – це знання мови, що розуміється як вміння вибирати варіанти, обумовлені ситуативними, соціальними чи іншими позамовними факторами... Формування комунікативної компетенції виражається в оволодінні системою використання мови в залежності від стосунків між співрозмовниками, місця, мети висловлювання тощо.

Отже, під комунікативною компетентністю розуміють «знання, вміння, навички, необхідні для розуміння інших (чужих) і формування власних програм мовленнєвої поведінки [3, с. 68], здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми (висловлювати свою точку зору, слухати й розуміти точку зору співрозмовника, вести дискусію, адекватно поводити себе в різних комунікативних ситуаціях, вирішувати комунікативні завдання).

Комунікативна компетентність, як слушно зауважує Г. Онуфрієнко, формує ключове в навчанні мови спеціальності [3, с. 64]. Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» спрямований не лише на засвоєння норм літературної мови у професійній сфері, а й на практичне оволодіння нормами мовленнєвого етикету, правилами комунікативної поведінки під час різноманітних ситуацій спілкування, навичками усного й писемного, монологічного та діалогічного мовлення. Успішна реалізація цих завдань (компонентів комунікативної компетенції) можлива лише за умови добору таких форм і методів роботи, які б сприяли формуванню у студентів необхідних комунікативних умінь і навичок.

Одна з найголовніших проблем у формуванні комунікативної компетенції – це проблема пізнавальної активності студентів, яка обумовлює прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають під час професійного спілкування. Оскільки основу формування комунікативної компетенції складає досвід людського спілкування, а комунікативні компетенції кожного фахівця можуть бути розвинені лише за умови мотивованої діяльності, особливу увагу під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» приділяють розгляду реальних проблемних комунікативних ситуацій.

Семінарські заняття дослідницького характеру, самоорганізуючі семінари, семінари-презентації, семінари-виступи орієнтовані на уміння репрезентувати підготовлений матеріал, аргументувати власну позицію, відповідати на запитання, тобто вдосконалювати вміння виступати публічно, орієнтуватися в комунікативній ситуації, вести діалог та ін. Проте

набуття комунікативного досвіду відбувається не лише під час безпосередньої комунікативної взаємодії. Зокрема, процес спостереження дозволяє зрозуміти, які правила міжособистісного спілкування сприяють успішній комунікації, а які заважають. Тому спостереження за комунікативною поведінкою інших рекомендують як ефективний спосіб підвищення власної комунікативної компетентності.

З огляду на те, що в умовах кредитно-модульної системи навчання особливого значення набуває організація самостійної роботи студентів, значна частина навчального матеріалу розрахована на самостійне опрацювання. Підвищенню ефективності самостійної роботи студентів-правників сприяють електронні посібники та підручники з дисципліни, використання інформаційних технологій, інтерактивних форм навчання, мережі Інтернет як засобу, що забезпечує інтерактивність навчання. Завдяки виконанню самостійної роботи (контрольних робіт, тестів, рефератів, лінгвістичних розвідок, індивідуальних вправ і завдань, усних повідомлень, виступів тощо) відбувається набуття студентом власного досвіду та удосконалення різноманітних професійних навичок.

Насамкінець відзначимо, що завдання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» не тільки давати знання про мову, а й навчити користуватися мовою як засобом спілкування, критично мислити, отримувати інформацію з усіх доступних джерел, оцінювати її, розуміти співрозмовника, формулювати власні думки. «Недооцінюванням комунікативного аспекту в опануванні мовою спеціальності спричиняється недостатній рівень володіння різними професійно актуальними видами мовленнєвої діяльності, що призводить до ситуації, коли є знання про мову та окремі її факти, проте відсутнє вміння повноцінно, нормативно та ефективно спілкуватися цією мовою» [3, с. 68].

Зважаючи на специфіку професійної діяльності юристів (необхідність застосовувати доречні та ефективні методики переконання, правильно будувати діалог, майстерно використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування, володіти ораторським мистецтвом тощо), слід наголосити, що формування комунікативної компетенції студентів-правників є важливим завданням сучасної вищої юридичної освіти.

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Кагановська Т.Є.

Література

1. Ветрова Е. Взаємодія традиційних та інноваційних технологій викладання української мови студентами нефілологічних спеціальностей в умовах-кредитно-модульної системи навчання // Донецький вісник наукового товариства ім. Т. Шевченка. Мовознавство. – Т. 26
2. Ивакина Н. Н. Профессиональная речь юриста: учеб. пособие / Н. Н. Ивакина. – М., Норма, 2008. – 448 с.
3. Онуфрієнко Г. С. До проблеми формування мовно-риторичної компетентності як невідомої ознаки освіченості і чинника професіоналізму // Дошкільна освіта. – 2008. – № 2 (20). – С. 62-68.
4. Равен Дж. Компетентность в современном обществе / Перевод с англ. – М., 2002
5. Токарська А. С. Методи подолання комунікативних бар'єрів у професійному спілкуванні працівників правоохоронних органів / Право і лінгвістика. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Сімферополь – Ялта, 23-26 вересня 2004 р.). – Сімферополь: Ельїньо, 2004
6. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. –СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
7. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : Підручник. – К.: Алерта, 2011. – 696 с.